

3. Там само. – № 2930, суббота, 16 (28) апреля.
4. Там само. – № 2954, пятница, 13 (25) мая.
5. Там само. – № 2959, четверг, 19 (31) мая.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-37>

Кондратова А. М.

*кандидат юридичних наук,
завідувач відділу з питань економічного розвитку та фінансової
політики, Дослідницька служба Верховної Ради України*

Сабо Ж. Б.

*викладач юридичних дисциплін,
Відокремлений структурний підрозділ
«Мукачівський фаховий коледж Національного університету
біоресурсів і природокористування України»*

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: ІСТОРИЧНИЙ РОЗРІЗ

Культура – ключовий фактор соціалізації, який регулює різні сфери взаємодії людей – від повсякденного спілкування до функціонування глобальної економіки.

На формування української культури вплинули історично-географічні чинники, а саме: територія, раса, економічні умови, міграція. Історія українського народу та його культури починається ще з правічних часів, коли він, на своїй землі, творив глибокі народні традиції, високі взірці культури, опановував державні форми свого життя.

Період розвитку української культури охоплює часовий відрізок від її витоків і до прийняття християнства, тобто – це культура східнослов'янських племен дохристиянської доби. Їх називали літописними племенами або племінними князівствами. Центрами були міста: у полян – Київ, в ільменських слов'ян – Новгород, у кривичів – Смоленськ та Полоцьк, у сіверян – Чернігів.

Східнослов'янських поселень існувало багато, хоч за розмірами вони були невеликими. Села будувалися за два-чотири кілометри одне від одного і налічували від чотирьох до сімдесяти дерев'яних жител. Кожна нова група поселень виростала на відстані до сто кілометрів. У центрі зводилися города, тобто укріплені фортеці, що служили для захисту, проведення племінних сходів і культових обрядів. Східнослов'янські

землі рясніли сотнями таких обнесених частоколом населених пунктів. Прогрес в житті слов'ян визначило землеробство, складовою якого було тваринництво та птахівництво. Саме це вплинуло на розвиток ткацтва, виноградарства, ливарництво [4, с. 9]. Значних успіхів досягло гончарство, була притаманна висока художня якість в оформленні виробів. Вони прикрашалися вигадливим орнаментом та зображеннями з магічним змістом. Щодо ювелірної справи, то застосовувались складні технології з карбування металу, нанесення фарби. Особлива сторінка духовної культури слов'ян – міфологія. Життя слов'ян великою мірою залежало від природних явищ. Вони обожнювали природу, наділяли її людськими властивостями.

Слов'янські народи створили самобутню культуру, що стала основою їх консолідації, виникнення державності, збереження і примноження духовних традицій. Розвиток української культури припадає на час існування княжої держави – Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Ця доба характеризується прийняттям християнства, закріплюється давньоруська писемність, яку впровадили Кирило та Мефодій. Їх заслуга в історії культури є надзвичайною, саме Кирило у 863 році розробив першу впорядковану слов'янську азбуку і цим поклав початок розвитку слов'янської письменності [1, с. 73]. Кирило і Мефодій переклали з грецької мови багато книг, що стало початком формування старослов'янської літературної мови, багато років провели серед західних і північних слов'ян і сприяли поширенню грамотності серед цих народів. Поширюється в цей період книжкова культура, засновуються бібліотеки при церквах та монастирях. Функціонує кісткове ремесло, різьба по дереву, тут визначна Подолу, торговельному і ремісничому району. Тут була зручна природна гавань у гирлі Почайни, біля неї базар, де торгували купці з різних країн: греки, хозари, євреї, поляки, німці, чехи.

З переходом українських земель під владу Речі Посполитої характерним чинником було те, що були живі традиції Київської Русі. Найкраще вони збереглися у західноукраїнських землях, менш потерпілих від монголо-татарського нашествия. Крім того, у великому князівстві Литовському культурна спадщина Київської Русі була сприйнята на державному рівні. В цей період міста отримують магдебурзьке право, тобто право на самоврядування, що пожвавлює та стабілізує товарні та грошові відносини. Свою роль відіграв і вплив західноєвропейського Відродження та Реформації. В містах України, як і в ряді інших європейських країн, проживало етнічно різноманітне населення: крім українців – поляки, німці, євреї, вірмени, угорці, греки, що сприяло взаємопроникненню різних культур.

Кризова ситуація в культурі України виникла в кінці XVIII століття, коли українська територія виявилася у складі двох імперій – Російської

та Австрійської. Єдиними носіями і творцями української культури в цій ситуації залишилися низи суспільства, простий народ.

Однією з принципових особливостей української культури ХХ століття є визначальна роль політичного чинника. Поворотне значення мали Перша світова війна, Лютнева революція і Жовтнева революції, боротьба за українську державність 1917–1920 рр., створення СРСР, Друга світова війна, криза соціалізму і розпад радянської системи, отримання Україною незалежності.

У радянський період, який зайняв більшу частину сторіччя, українська культура пройшла складний шлях, який поєднує досягнення і втрати, духовні злети і трагедії: національне піднесення 20-х років, трагедію у роки сталінської диктатури, хрущовську «відлигу», брежнєвський «застій», горбачовську перебудову [2, с. 233]. Внаслідок одержавлення всіх сторін життя суспільства, його бюрократизації, централізації влади провідну роль відігравала особа першого керівника комуністичної партії і всієї держави. Після здобуття Україною незалежності в 1991 р. почався новий етап розвитку українського суспільства [3, с. 236].

Україна стала суверенною демократичною державою. По багатовіковому шляху було чимало злетів і падінь, перемог і поразок, досягнень і прикрих помилок, але українці вистояли. Їх прагнення до національної державності стало містком, що пов'язав минуле і сьогодення. Яким буде майбутнє, залежить тільки від нас.

Список використаних джерел:

1. Бойко М. П. Ідейно-гуманістичні позиції Кирило-Мефодіївського товариства та суспільні реалії сучасної України / М. П. Бойко // Грані. – 2016. – № 140. – С. 72-75.
2. Бабка В. Л. Історична пам'ять доби Перебудови в Україні: вектори трансформації / В. Л. Бабка // Література та культура Полісся. Сер. : Історичні науки. – 2014. – Вип. 76. – С. 227-238.
3. Копієвська О.Р. Культурна функція держави в контексті національного державотворення : монографія. – К.: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2010. – 272 с.
4. Історія української культури. Частина 1. Становлення та особливості української культури [Текст] : навч. посібник [для студ. усіх спеціальн.] / [О. О. Петутіна, О. В. Голозубов, Г. В. Буряк [та ін.]; за ред. О. О. Петутіної. – Х. : НТУ «ХПІ», 2011. – 156 с.